

Mulevhoguṭe wa Pfanelo dza Vhuthu

Nga 1a 10 Nyendavhusiku 1948, Buthanonyangaredzi 1a Dzangano 1a Mbumbano ya Dzitshaka (UN) lo 1anganedza Mulevhoguṭe wa Pfanelo dza Vhuthu. Nga murahu ha vhukando uhu he ha tou vha 1ivhazwakale, Buthanonyangaredzi lo ita khuwelelo kha mashango othe ane a vha mira1o uri a an1adze Mulevhoguṭe uyu na “u vhona uri u pha1aladzwe, u 1aniwe, u vhalwe na u 1alutshedzwa zwickoloni na kha zwi1we zwiimiswa zwa pfunzo.” 1halutshezo ya tshiVen1a yo dzudzanywa nga mira1o ya tshi1afu na matsHUDeni vha Yunivesithi ya Kapa u itela u pembelela vhu1ambo ha tshihumbudzo ha 60th ha Mulevhoguṭe uyu une wa tou vha 1ivha zwa kale khathihi na u pembelela vhu1ambo ha tshihumbudzo ha 150th ha Fakha1ithi ya zwa milayo ya Yunivesithi ya Kapa. 1halutshedzo yo vhalwa lwa u tou thoma 1hohoyandou kha vhu1ambo he ha farelwa Yunivesithi ya Ven1a nga 1a 01 Nyendavhusiku 2008.

MVULATSWINGA

Vhunga u 1ivhea ha u dzhiela n1ha lwa mvele ya tshirunzi tsha muthu na ndingano na pfanelo dza vhathu vhothe zwi murango wa mbofholowo, vhulamukanyi na mulalo 1ifhasini,

Vhunga u dzhielwa fhasi na u tsikeledzwa ha pfanelo dza vhathu ho bveledza zwiito zwa vhuveveru vhu fhandulaho luvalo lwa muthu, na u 1a ha shango 1ine kha1o vhathu vha 1o 1iphina nga mbofholowo ya u amba na u tenda kha zwine vha funa, na u vhofoholowa kha nyofho na zwinyagwa lo 1ivhadzwaho sa dzangalelo 1ihulwane 1a vhathu zwavho,

Vhunga zwi zwa ndeme, arali muthu a sa faneli u kombetshedzwa nga u shaya i1we n1ila, u vutshela vhutambudzi na vhu tsikeledzi, uri pfanelo dza vhuthu dzi tsireledzwe nga tshumiso ya mulayo,

Vhunga zwi zwa vhu1hogwa u 1u1uwedza mvelaphan1a ya vhu konani havhu1i vhukati ha dzitshaka,

Vhunga vhathu vha Mbumbano ya Dzitshaka vho kha1hisedza kha Tshata lutendo lwavho kha pfanelo dza vhuthu dza ndeme, kha tshirunzi na ndeme ya vuvha ha muthu na kha ndingano ya pfanelo dza vhanna na vha fumakadzi na uri vho 1iimisela u 1u1uwedza mvelaphan1a ya u tshilisana na tshiimo tsha khwine tsha vhutshilo kha mbofholowo khulwane,

Vhunga Mashango ane a vha Mira1o o 1ivhofha u swikelela u bveledza 1hu1uwedzo ya 1thonifho na u tevhedzwa ha pfanelo dza vhathu na mbofholowo dza vhu1hogwa a tshi shumisana na Dzangano 1a Mbumbano ya Dzitshaka,

Vhunga u pfeseswa ha pfanelo idzi na mbofholowo zwi zwa ndeme khulwane kha uri mbofho iyi i bveledzwe nga vhu1alo,

Zwino-ha, Zworalo, Buthanonyangaredzi 1i khou rwela 1ari Mulevhoguṭe wa Pfanelo dza Vhuthu uyu sa tshone tshikalo tshine tsha nga shumiswa nga nnyi na nnyi tshine tsha tea u swikelelwa nga vhathu vhothe na tshaka dzothe, kha u vhona uri muthu mu1we na mu1we na mura1o mu1we na mu1we wa tshitshavha, e na Mulevho uyu ngelekanyoni yawe, u 1o lusa nga u tou funza na u shumisa pfunzo u bveledza phan1a 1thonifho ya pfanelo idzi na mbofholowo a tshi shumisa maga o bvelaho phan1a, kha vhuimo ha lushaka na ha tshaka-tshaka, u vhona uri izwi zwi dzhielwa n1ha na u tevhedzwa vhukati ha vhathu vha Mashango ane a vha Mira1o na vhathu vbane vha vha kha vhupo vhu re fhasi ha ndaulo ya mashango ayo.

Tshite1wa 1

Vhathu vhothe vha bebwa vhe na mbofholowo nahone vha tshi lingana siani 1a tshirunzi na pfanelo. Vhathu vhothe vho 1ewa mihumbulo na mvalo ngauralo vha tea u konou farana sa vhathu vhatihi.

Tshite1wa 2

Muthu mu1we na mu1we u na pfanelo na mbofholowo dzo bulwaho kha Mulevho uyu, hu si na u khethululwa hufhio kana hufhio, ho 1isendekaho kha murafho, muvhala, mbeu, luambo, vhurereli, polotiki kana muhumbulo mu1we-vho, vhubvo ha tshitshavha kana u tshilisana, ndaka, mabebo kana tshiimo tshi1we-vho.

Nga n1ha ha izwi, a hu na khethululo ine ya 1o itelwa muthu hu tshi tevhelwa tshiimo tsha zwa polotiki, mulayo kana tshiimo tsha shango kha dzitshakatshaka kana vhupo vhune muthu a bva khaho, hu nga vha hu re na vhu1ilangi, hu ha 1hirasithi, hu sa 1ivhusi kana huhu re kha vhuimo ho pimiwaho nga vhu1ivhusi.

Tshite1wa 3

Muthu mu1we na mu1we u na pfanelo ya vhutshilo, mbofholowo na tsireledzo ya muthu.

Tshite1wa 4

A hu na muthu ane a 1o dzheniswa kha zwa vhupuli kana vhumumeli; zwa vhupuli na mbambadzo ya dziphuli zwi 1o iledzwa nga n1ila dzothe.

Tshite1wa 5

A hu na muthu ane a 1o tambudzwa kana u farwa nga n1ila ya tshi1uhu, i songo teaho muthu kana u farwa kana u 1ara1wa nga n1ila i tsitsaho tshirunzi.

Tshite1wa 6

Muthu mu1we na mu1we u na pfanelo dza u dzhiwa sa muthu fhethu hu1we na hu1we phan1a ha mulayo.

Tshite1wa 7

Vhathu vhoꞑhe vha a lingana phanḑa ha mulayo nahone vho tewa nga tsireledzo ya mulayo i eḑanaho, hu si na khethululo. Vhathu vhoꞑhe vha na pfanelo ya tsireledzo i eḑanaho kha khethululwo i pfukaho Mulevho uyu na kha ṱhuṱhuwedzo iṱwe na iṱwe malugana na khethululo yo raloho.

Tshiteṱwa 8

Muthu muṱwe na muṱwe u na pfanelo ya ndamulelo ya khoro dza lushaka dzi re na vhukoni kha vhukando vhu pfukaho pfanelo dze a ṱewa nga ndayotewa kana mulayo.

Tshiteṱwa 9

A hu na muthu ane a ḑo farwa, u vafeḽwa kana u shakuliswa hu si na tshiitisi.

Tshiteṱwa 10

Muthu muṱwe na muṱwe o fanelwa, nga u eḑana ho fhelelaho, u thetsheswa lwo teaho nga dzulo ḽa nnyi na nnyi na hone ḽo ḑiimisaho nga ḽoṑhe ḽi sa dzhiho sia, musi hu tshi khou tiwa pfanelo dzawe na mbofho dzawe na mulandu muṱwe na muṱwe wa vhugevhenga une a hweswa.

Tshiteṱwa 11

Muthu muṱwe na muṱwe o hweswaho mulandu wa vhugevhenga u na pfanelo ya u dzhiwa a si na mulandu u swika zwenezwo o no wanwa mulandu zwi tshi ya nga mulayo tsengoni ya tshitshavha, he a wana ṱhoḑea dzoṑhe dza u ḑipilela malugana na mulandu wonoyo.

A hu na muthu ane a ḑo wanwa mulandu nga nṱhani ha nyito kana u sa ita nyito, zwe zwa vha zwi si mulandu nga fhasi ha mulayo wa lushaka kana wa dzitshakhatsaka nga tshifhinga tshe mulandu wa itea ngatsho. Ha ngo tewa na u laṱiswa lwo kalulaho u fhirisa ndaṱiso ye ya vha yo tiwa nga tshifhinga tshe mulandu wa itea ngatsho.

Tshiteṱwa 12

A hu na muthu ane a ḑo dzhenelwa kha zwa ene muṱe, muṱa wawe, haya kana vhudavhidzani, kana u ṱaselwa ha ṱhompfo na tshirunzi tshawe, zwo sokou itwa kana hu si na tshiitisi tshi no pfesesea. Muthu muṱwe na muṱwe u na pfanelo ya tsireledzo ya mulayo malugana na u dzhenelwa honoho kana u ṱaselwa.

Tshiteṱwa 13

Muthu muṱwe na muṱwe u na pfanelo ya mbofholowo ya u tshimbila na vhudzulapo nga ngomu mikanoni ya shango ḽiṱwe na ḽiṱwe.

Muthu muṱwe na muṱwe u na pfanelo ya u bva shangoni ḽiṱwe na ḽiṱwe, ho katelwa na ḽawe, na u humela kha shango ḽawe.

Tshiteṱwa 14

Muthu muṱwe na muṱwe u na pfanelo ya u ṱoḑa na u ḑiphina nga pfanelo dza vhaḽhalali kha maṱwe mashango malugana na u tsireledzwa kha u tovholwa.

Pfanelo iyi i nga si shumiswe hune u hweswa mulandu ha vha hu si ha vhugevhenga ha politiki, kana zwiito zwi fhambanaho na ndivho na mirando ya Dzangano ḽa Mbumbano ya Dzitshaka.

Tshiteṱwa 15

Muthu muṱwe na muṱwe u na pfanelo ya u vha na lushaka lune a wela khalwo.

A hu na muthu ane a ḑo thivhelwa u vha wa lushaka lune a wela khalwo kana a hanelwa pfanelo ya u shandukisa lushaka lune a wela khalwo.

Tshiteṱwa 16

Vhanna na vhaḑumakadzi vha miṱwaha yo vhinaho vha na pfanelo ya u dzhen a kha zwa mbingano na u vha na muṱa hu si na u thivhelwa nga zwa murafho, lushaka kana vhurereli. Vhoṑhe vha na pfanelo dzi linganaho siani ḽa mbingano, vha kha mbingano na musi i tshi fhela.

Mbingano i ḑo dzhenelwa fhedzi nga vhathu vhane vha khou malana vho vhoḑolowa nahone hu na thendelano yo fhelelaho.

Muṱa ndi tshipiḑa tsha tsiko nahone tsha ndeme kha tshitshavha ngauralo wo tea u tsireledzwa nga tshitshavha na Muvhuso.

Tshiteṱwa 17

Muthu muṱwe na muṱwe u na pfanelo ya u vha na ndaka o ḑiimisa nga eṱhe kana o ṱangana na vhaṱwe.

A hu na muthu ane a ḑo dzhielwa ndaka hu si na tshiitisi tshi no pfesesea.

Tshiteṱwa 18

Muthu muṱwe na muṱwe u na pfanelo ya mbofholowo ya muhumbulo, luvalo na vhurereli; pfanelo heyi i katela mbofholowo ya u shandula vhurereli hawe kana zwine a tenda khazwo, na mbofholowo a eṱhe

kana e na vhañwe na musi e khagala kana fhethu ho dzumbamaho, u sumbedzisa vhurerele hawe kana zwine a tenda nga u funza, nyito, u rerela na u tevhedza.

Tshiteñwa 19

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u vha na mihumbulo yawe na u amba; pfanelo heyi i katela mbofholowo ya u vha na mihumbulo hu si na u dzhenelelwa, na u kona u țođa kana u wana mafhungo na u phađaladza mafhungo na mihumbulo hu tshi shumiswa nyanđadzamafhungo hu sa sedzwi mikano.

Tshiteñwa 20

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya mbofholowo ya u kuvhangana nga mulalo na nyanđano.

A hu na ane a ɔo kombetshedzwa u vha murađo wa nyanđano.

Tshiteñwa 21

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u shela mulenzhe kha muvhuso wa shango ļawe, nga ene muñe kana nga vhaimелеlі vhe a ɔikhethela o vhofoholowa.

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u kona u wana tshumelo ya vhatu i no lingana kha shango ļawe.

Lufuno lwa vhatu lu ɔo vha lwone murango wa maanđalanga a muvhuso, hezwi zwi ɔo bveledzwa nga khetho dza vhukuma dzine dza ɔo vha hone nga zwifhinga zwo tiwaho, nahone khetho idzi dzi ɔo vha dza vhatu vhoťhe nga u lingana nahone u khetha hu ɔo vha ha tshidzumbe kana ha shumiswa mañwe maga a u khetha nga mbofholowo.

Tshiteñwa 22

Muthu muñwe na muñwe, sa murado wa tshitshavha, u na pfanelo ya u wana tshumelo ya tsireledzo ya zwa u tshilisana, nahone u na pfanelo ya u konou swikelela pfanelo dza ikonomi, u tshilisana na mvelele zwine zwa țođea kha tshirunzi tshawe na u bveledza vhumva hawe a tshi tikedzwa nga nungo dza lushaka na tshumisano ya dzitshakatshaka zwi tshi ya nga nzudzanyo na zwiko zwa Muvhuso muñwe na muñwe.

Tshiteñwa 23

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u shuma, mbofholowo ya u khetha mushumo, nyimele ya mushumo yo teaho nahone i țanganedzeaho khathihi na u tsireledzwa kha vhushayamushumo.

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo, hu si na khethululo, ya u wana malamba ane a lingana na a vhañwe kha mushumo une wa fana.

Muthu muñwe na muñwe ane a shuma u na pfanelo ya u wana malamba o teaho nahone ane a țanganedzea u itela uri ene na muța wawe vha konou tshila vhutshilo vhu re na tshirunzi, na u dovha u đadziswa, arali zwo tea, nga dziñwe tsireledzo dza zwa u tshilisana.

Muthu munwe na munwe u na pfanelo ya u vhumba kana u vha murado wa madzangano a vhashumi hu u itela tsireledzo ya madzangalelo awe.

Tshiteñwa 24

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u awela na u đigeda, hu tshi katelwa awara dzo pimiwaho dza u shuma na dziholodeni dzo tiwaho dzi re na muholo.

Tshiteñwa 25

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya vhuimo ha vhutshilo ho teaho mutakalo na u tshila zwavhuđi hawe na muța wawe, hu tshi katelwa na zwiljiwa, zwiambaro, vhudzulo na mbavhalelo ya dzilafho na tshumelo dza u tshilisana, khathihi na pfanelo ya tsireledzo musi hu na vhushayamushumo, vhumwadze, vuholefhali, vhutshilikadzi, vhualuwa kana iñwe nyimele ya vhutshilo ine muthu a sa kone u i langa.

Vhomme na vhana vha tea u wana ndondolo na thuso zwa tshipentshela. Vhana vhoťhe, hu sa sedzwi uri vho bebwа mbinganoni kana nnđa ha mbingano, vha ɔo wana tsireledzo ya zwa u tshilisana i no fana na ya vhañwe.

Tshiteñwa 26

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya pfunzo. Pfunzo i ɔo ñekedzwa hu si na mbadelo kha mirole ya fhasi kana ya u ranga ine ya vha ya vhuťhogwa. Pfunzo ya mirole ya fhasi i ɔo vha khombe-khombe. Pfunzo ya zwa thekheninikhi na zwa phurofesheni i ɔo itwa uri i wanale na pfunzo dza nťha dzi ɔo swikelelea nga nđila i linganaho ho sedzwa vhukoni.

Pfunzo i ɔo vha i livhiswaho kha u bveledzisa vhumva ha muthu woťhe na u khwaťhisedza țhonifho ya pfanelo dza vhuthu na mbofholowo dza ndeme. I ɔo țuťuwedza u pfesesa, u konđelelana na vhukonani vhuکati ha dzitshaka, mirafho kana zwigwada zwa vhurerele, nahone i ɔo bvisela phanđa mishumo ya Dzangano ļa Mbumbano ya Dzitshaka ya u itela uri hu vhe na mulalo.

Vhabebi vha na pfanelothangwa ya u nanga pfunzo ine ya ɔo ñekedzwa vhana vhavho.

Tshiteñwa 27

Muthu muñwe na muñwe u na pfanelo ya u shela mulenzhe kha kutshilele kwa mvelele ya tshitshavha o vhofoholowa, u ɔiphina nga vhuksila na u vha na mukovhe kha zwa mveledziso ya saintsi na mbuelo

yazwo.

Muthu muḽwe na muḽwe u na pfanelo ya tsiredzo kha mikhwa na dzangalelo ḽa ndaka zwi bvaho kha zwibveledzwa zwa saintsi, maḽwalo kana vhutsila zwine a vha muḽwali wazwo.

Tshiteḽwa 28

Muthu muḽwe na muḽwe u na pfanelo ya nzudzanyo ya u tshilisana na ya zwa mashango a dzitshakatshaka zwine pfanelo na mbofholowo zwo sumbedzwaho kha uyu mulevho zwi nga bveledzwa nga vhuḽalo.

Tshiteḽwa 29

Muthu muḽwe na muḽwe u na mishumo kha tshitshavha ine ya ita uri vhevha hawe vhu kone u bvelela nga vhuḽalo nahone nga mbofholowo.

Musi muthu muḽwe na muḽwe a tshi khou shumisa pfanelo na mbofholowo dzawe, u tea u ita izwi a tshi dzhiela nḽha ndango ya mulayo wo itelwaho fhedzi u tsiredza pfanelo na mbofholowo dza vhaḽwe vhathu na u vhona uri hu vhe na u dzhielwa nḽha ha mikhwa ya kutshilele, vhudziki na kutshilele kwavhuḽi kwo teaho tshitshavha tsha demokirasi.

Pfanelo na mbofholowo idzi a dzi tei u shumiswa nga nḽila yo fhambanaho na ndivho na mirando ya Dzangano ḽa Mbumbano ya Dzitshaka.

Tshiteḽwa 30

A hu na na tshithihi tshi re kha Mulevho uyu tshine tsha nga dzhiwa tshi tshi amba pfanelo iḽwe na iḽwe ine i nga shumiswa kha zwiḽwe na zwiḽwe kana u ita iḽwe nyito yo livhiswaho kha u thutha iḽwe na iḽwe ya pfanelo na mbofholowo zwo bulwaho afha malugana na Muvhuso, tshigwada kana muthu.